

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده: تربیت

رشته: راهنمایی و مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد

رابطه رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی

استاد راهنما:

حجت الاسلام دکتر محمد رضا جهانگیرزاده

استاد مشاور:

حجت الاسلام دکتر نور علیزاده

نگارش:

سید مرتضی موسوی

الحمد لله الذي
خلقنا من
الحمم

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده: تربیت

رشته: راهنمایی و مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد

رابطه رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی

استاد راهنما:

حجة الاسلام دکتر محمد رضا جهانگیرزاده

استاد مشاور:

حجة الاسلام دکتر نور علیزاده

نگارش:

سید مرتضی موسوی

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

این جانب سید مرتضی موسوی فرزند سید اصغر متولد ۱۳۶۹ / ۶ / ۴ به شماره شناسنامه ۱۴۵۰۲۴۹۸۷۶ صادره از اردبیل به شماره دانش پژوهی ۹۴۱۱۱۰۰۹ رشته راهنمایی و مشاوره متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی این جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادرشده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

سید مرتضی موسوی

امضاء

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی مؤسسه است.

این جانب سید مرتضی موسوی دانش پژوه رشته راهنمایی و مشاوره مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

رابطه رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده این جانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

سید مرتضی موسوی

امضا

چکیده:

از جمله عواملی که بر رضایت مندی از زندگی زناشویی تأثیر می گذارد؛ رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی است. با عنایت به اهمیت موضوع، هدف کلی در این پژوهش تعیین رابطه و سطح پیش‌بینی رضامندی زناشویی از طریق معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی (و مؤلفه‌های آن‌ها) با رویکرد اسلامی است. همچنین نقش جنسیت در این رابطه نیز مورد بررسی قرار گرفت. روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. به منظور گردآوری داده‌ها از ۳ پرسشنامه رضایت زناشویی جدیری و معیارهای اسلامی انتخاب همسر حسین خانی و دنیاگرایی با رویکرد اسلامی استفاده شد و داده‌ها بر اساس ضرایب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون، تجزیه و تحلیل شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، خانواده‌های موجود در منطقه ۶ شهرک پردیسان شهر قم و به تعداد ۱۰۰۸ بوده که ۱۱۰ نفر از آنان به صورت تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند.

یافته‌ها نشان داد که رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی، رضامندی زناشویی را پیش‌بینی می‌کند و همچنین از بین مؤلفه‌های اسلامی بودن معیارهای انتخاب همسر، مؤلفه آرامش بخشی در سطح اطمینان ۹۵ درصد با رضامندی رابطه معنی‌دار و مستقیم دارد. در مورد مؤلفه‌های دنیاگرایی نیز مؤلفه آخرت‌گریزی با سطح اطمینان ۹۵ درصد، رابطه معکوس و مؤلفه عدم گرایش به عبودیت با سطح اطمینان ۹۹ درصد، رابطه مستقیم و معناداری با رضامندی پاسخگویان دارند و این مؤلفه‌ها می‌توانند پیش‌بینی کننده میزان رضامندی زناشویی باشند. همچنین به دست آمد که جنسیت می‌تواند در رابطه میان رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی تفاوت ایجاد کند؛ بعلاوه متغیر دنیاگرایی پیش‌بینی کننده مناسبی برای اسلامی بودن معیارهای انتخاب همسر مردان است و هر چه میزان دنیاگرایی بیشتر باشد، میزان اسلامی بودن معیارهای انتخاب همسر کمتر می‌شود.

کلید واژه‌ها:

رضامندی زناشویی، معیارهای اسلامی انتخاب همسر، دنیاگرایی

تشکر و قدردانی:

با تشکر فراوان از ریاست محترم مؤسسه اخلاق و تربیت، و اساتید گرامی که در طول دوره کارشناسی ارشد در خدمتشان بودم، و با سپاس از استاد حجه الاسلام جناب آقای دکتر جهانگیرزاده (استاد راهنما) و استاد حجه الاسلام جناب آقای دکتر نورعلیزاده (استاد مشاور) که در به ثمر رسیدن این رساله، زحمات بسیاری را متحمل شدند.

فهرست مطالب

فصل اول:	۱
مفاهیم و کلیات	۱
مقدمه	۲
۱-۱- بیان مسئله	۲
۱-۲- اهمیت و ضرورت مسئله	۵
۱-۳- هدف پژوهش	۶
۱-۴- فرضیه‌های پژوهش	۶
۱-۵- تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها	۷
۱-۵-۱- رضامندی زناشویی	۷
۱-۵-۲- انتخاب همسر	۷
۱-۵-۳- دنیاگرایی	۸
فصل دوم:	۱۴
مبانی نظری و پیشینه	۱۴
۲-۱- رضامندی زناشویی	۱۵
۲-۱-۱- تعریف رضایت‌مندی زناشویی	۱۵
۲-۱-۲- نقد تعاریف رضامندی زناشویی	۱۶
۲-۱-۲- عوامل رضامندی	۱۶
۱-۲-۱-۲- دین‌داری و عمل به باورهای دینی	۱۷
۲-۲-۱-۲- سبک زندگی	۱۷
۳-۲-۱-۲- ویژگی‌های شخصیتی	۱۸
۴-۲-۱-۲- سبک‌های دل‌بستگی	۱۸

- ۱۹-۱-۲-۵- میزان تحصیلات زوجین.....
- ۲۰-۱-۲-۶- برخورداری از مهارت‌های ارتباطی.....
- ۲۰-۱-۲-۷- کیفیت ارتباط همسران با دو خانواده اصلی.....
- ۲۱-۱-۲-۸- سلامت روان.....
- ۲۱-۱-۲-۹- انتخاب همسر.....
- ۲۲-۱-۲-۱۰- دنیاگرایی.....
- ۲۲-۱-۲-۲- کارکردها و آثار رضامندی زناشویی.....
- ۲۲-۱-۲-۳-۱- نقش رضامندی در طلاق.....
- ۲۳-۱-۲-۳-۲- نقش رضامندی در فرزندپروری.....
- ۲۳-۱-۲-۳-۳- نقش رضامندی در افسردگی خانواده.....
- ۲۴-۲-۲- انتخاب همسر.....
- ۲۴-۲-۲-۱- تعریف ازدواج.....
- ۲۴-۲-۲-۱-۱- تعریف ازدواج در مکاتب مختلف.....
- ۲۴-۲-۲-۲-۱- تعریف ازدواج در اسلام.....
- ۲۵-۲-۲- هدف ازدواج.....
- ۲۵-۲-۲-۳- اهمیت انتخاب همسر.....
- ۲۶-۲-۲-۴- عمده‌ترین نظریه‌های همسرگزینی.....
- ۲۷-۲-۲-۴-۱- همسان همسری.....
- ۲۷-۲-۲-۴-۲- نظریه نیازهای مکمل.....
- ۲۸-۲-۲-۴-۳- نظریه مبادله.....
- ۲۸-۲-۲-۴-۴- نظریه همانندی.....

- ۲۹.....۲-۲-۴-۵- نقد اجمالی نظریه‌ها
- ۳۰.....۲-۲-۵- معیارهای اسلامی انتخاب همسر
- ۳۱.....۲-۲-۵-۱- دین‌داری
- ۳۱.....۲-۲-۵-۲- حسن خلق
- ۳۲.....۲-۲-۵-۳- کفو بودن
- ۳۳.....۲-۲-۵-۴- اصالت خانوادگی
- ۳۳.....۲-۲-۵-۵- عاقل بودن
- ۳۳.....۲-۲-۵-۶- عفیف و باحجاب بودن
- ۳۴.....۲-۲-۵-۷- بارور بودن
- ۳۴.....۲-۲-۵-۸- ثروت
- ۳۵.....۲-۲-۵-۹- زیبایی
- ۳۵.....۲-۲-۵-۱۰- سایر معیارها
- ۳۵.....۲-۲-۶- آثار انتخاب مطلوب
- ۳۵.....۲-۲-۶-۱- تکامل
- ۳۶.....۲-۲-۶-۲- سکونت و آرامش هر چه بیشتر
- ۳۷.....۲-۲-۶-۳- تربیت نسل صالح و توحیدی
- ۳۸.....۲-۲-۶-۴- بازداشتن از گناه
- ۳۸.....۲-۲-۶-۵- سلامت روانی هر چه بیشتر
- ۳۹.....۲-۳- دنیاگرایی
- ۳۹.....۲-۳-۱- مفهوم شناسی دنیاگرایی
- ۳۹.....۲-۳-۱-۱- دنیا در لغت

- ۳۹.....۲-۱-۳-۲- دنیا در اصطلاح.....
- ۴۰.....۳-۱-۳-۲- دنیاگرایی.....
- ۴۰.....۲-۳-۲- انواع دنیاگرایی.....
- ۴۱.....۱-۲-۳-۲- دنیاگرایی ممدوح.....
- ۴۱.....۲-۲-۳-۲- دنیاگرایی مذموم.....
- ۴۲.....۲-۳-۳- عوامل دنیاگرایی.....
- ۴۲.....۱-۳-۳-۲- جهل.....
- ۴۲.....۲-۳-۳-۲- غفلت از خدا و معاد.....
- ۴۲.....۳-۳-۳-۲- لذت طلبی.....
- ۴۳.....۴-۳-۳-۲- عدم تعقل.....
- ۴۳.....۵-۳-۳-۲- آرزوی طولانی.....
- ۴۴.....۲-۳-۴- آثار دنیاگرایی در منابع اسلامی.....
- ۴۴.....۱-۴-۳-۲- منشأ گناهان و لغزش‌ها.....
- ۴۵.....۲-۴-۳-۲- فراموشی یاد خدا.....
- ۴۵.....۳-۴-۳-۲- غم و اندوه.....
- ۴۶.....۴-۴-۳-۲- خستگی روانی و جسمی.....
- ۴۶.....۵-۴-۳-۲- احساس فقر و پریشانی امور.....
- ۴۷.....۶-۴-۳-۲- جزع و بی‌تابی مقابل مشکلات.....
- ۴۷.....۷-۴-۳-۲- شقاوت و بدبختی.....
- ۴۷.....۸-۴-۳-۲- حرص.....
- ۴۷.....۹-۴-۳-۲- تکبر.....

- ۴۸..... ۲-۳-۴-۱۰- بردگی و ذلت
- ۴۸..... ۲-۳-۴-۱۱- عدم عذرخواهی و عذرپذیری
- ۴۸..... ۲-۳-۴-۱۲- آثار حب دنیا در حدیث معراج
- ۴۹..... ۲-۳-۴-۱۳- طمع
- ۵۰..... ۲-۳-۴-۱۴- بخل
- ۵۰..... ۳-۲-۵- مفهوم مقابل دنیاگرایی و آثار آن
- ۵۰..... ۲-۳-۵-۱- زهد
- ۵۱..... ۲-۳-۵-۲- آثار زهد
- ۵۱..... ۱-۲-۳-۵-۲- آسان شدن گرفتاری‌ها و مشکلات
- ۵۱..... ۲-۲-۳-۵-۲- آگاه شدن به روش‌های مقابله با مشکلات
- ۵۲..... ۳-۲-۳-۵-۲- راحتی و آرامش
- ۵۳..... ۴-۲-۳-۵-۲- معنویت و عشق به پرستش
- ۵۴..... ۵-۲-۳-۵-۲- عدم فقیر شدن و احساس فقر
- ۵۴..... ۶-۲-۳-۵-۲- جلب محبت و رحمت خدا
- ۵۵..... ۷-۲-۳-۵-۲- رشد رفتاری
- ۵۵..... ۶-۳-۲- راه‌های دوری از دنیاگرایی
- ۵۵..... ۲-۳-۶-۱- جهان‌بینی صحیح
- ۵۶..... ۲-۳-۶-۲- معرفت خدا
- ۵۷..... ۲-۳-۶-۳- ذکر مرگ و آخرت
- ۵۸..... ۲-۳-۶-۴- تعقل و شناخت جایگاه دنیا
- ۵۸..... ۲-۳-۶-۵- ساده زیستی
- ۵۹..... ۲-۳-۶-۶- توجه و توسل به اهل بیت

- ۲-۴- رعایت معیارهای انتخاب همسر و رضامندی زناشویی..... ۵۹
- ۲-۴-۱- اثر دین‌داری بر رضامندی..... ۶۰
- ۲-۴-۲- اثر حسن خلق بر رضامندی..... ۶۰
- ۲-۴-۳- اثر کفو بودن بر رضامندی..... ۶۱
- ۲-۴-۴- اثر عاقل بودن بر رضامندی..... ۶۲
- ۲-۴-۵- اثر اصالت خانوادگی بر رضامندی..... ۶۲
- ۲-۴-۶- اثر اولویت دادن به زیبایی و ثروت بر رضامندی..... ۶۳
- ۲-۴-۷- اثر باحجاب و عفیف بودن بر رضامندی زناشویی..... ۶۶
- ۲-۴-۸- اثر بارور بودن بر رضامندی..... ۶۶
- ۲-۵- دنیاگرایی و رضامندی زناشویی..... ۶۷
- ۲-۵-۱- اثر بی‌تابی مقابل مشکلات بر رضامندی..... ۶۷
- ۲-۵-۲- اثر طول امل بر رضامندی..... ۶۷
- ۲-۵-۳- اثر احساس فقر بر رضامندی..... ۶۸
- ۲-۵-۴- اثر عدم عذرخواهی و عذرپذیری بر رضامندی..... ۶۹
- ۲-۵-۵- اثر غم و اندوه بر رضامندی..... ۶۹
- ۲-۵-۶- اثر خستگی روانی و جسمی بر رضامندی..... ۶۹
- ۲-۵-۷- اثر طمع بر رضامندی..... ۷۰
- ۲-۵-۸- اثر بخل بر رضامندی..... ۷۰
- ۲-۶- پیشینه پژوهش..... ۷۰
- ۲-۶-۱- رضامندی زناشویی..... ۷۰
- ۲-۶-۲- انتخاب همسر و رضامندی..... ۷۲

۷۳.....	۲-۶-۳- دنیاگرایی و رضامندی زناشویی.....
۷۴.....	۲-۶-۴- تفاوت جنسیتی در عوامل مؤثر بر رضامندی زناشویی.....
۷۲.....	فصل سوم:.....
۷۲.....	روش‌شناسی پژوهش.....
۷۳.....	۱-۳- مقدمه.....
۷۳.....	۲-۳- طرح پژوهش.....
۷۴.....	۳-۳- جامعه آماری.....
۷۴.....	۴-۳- نمونه آماری و روش نمونه‌گیری.....
۷۴.....	۳-۵- ابزارهای پژوهش.....
۷۴.....	۳-۵-۱- پرسشنامه رضایت زناشویی با رویکرد اسلامی.....
۷۵.....	۳-۵-۱-۱- اعتبار و روایی پرسشنامه.....
۷۵.....	۳-۵-۲- پرسشنامه انتخاب همسر.....
۷۷.....	۳-۵-۲-۱- روایی و پایایی.....
۷۷.....	۳-۵-۲-۲- تفسیر عوامل مقیاس آقایان.....
۷۸.....	۳-۵-۲-۴- تفسیر عوامل مقیاس خانم‌ها.....
۷۹.....	۳-۵-۳- پرسشنامه دنیاگرایی.....
۸۰.....	۳-۵-۳-۱- روایی محتوای «مسد».....
۸۰.....	۳-۵-۳-۲- اعتبار مسد.....
۸۰.....	۳-۵-۳-۴- مؤلفه‌های پرسشنامه.....
۸۲.....	۶-۳- روش اجرای پژوهش.....
۸۲.....	۳-۷- تجزیه و تحلیل اطلاعات.....

فصل چهارم:	۹۲
یافته‌های پژوهش	۹۲
۴-۱- یافته‌های توصیفی	۹۳
۴-۲- یافته‌های استنباطی	۱۰۰
۴-۲-۱- همبستگی پیرسون	۱۰۰
۴-۲-۲- رگرسیون	۱۱۴
فصل پنجم	۱۳۴
بحث و نتیجه‌گیری	۱۳۴
۵-۱- بحث و نتیجه‌گیری	۱۳۵
۵-۲- فرضیه اصلی	۱۳۵
۵-۲-۱- فرضیه اول:	۱۳۵
۵-۲-۲- فرضیه دوم:	۱۳۹
۵-۲-۳- فرضیه سوم:	۱۴۲
۵-۳- فرضیه‌های فرعی:	۱۴۴
۵-۳-۱- فرضیه فرعی اول	۱۴۴
۵-۳-۲- فرضیه فرعی دوم:	۱۴۴
۵-۳-۳- فرضیه فرعی سوم:	۱۴۵
۵-۴- محدودیت‌های تحقیق	۱۴۶
۵-۵- پیشنهادهاى تحقیق	۱۴۷
منابع	۱۳۸
منابع فارسی	۱۳۸

منايع لآآين..... ١٤٦

فهرست جدول‌ها:

- جدول شماره (۱): مقایسه اسباب خودشیفتگی در منابع اسلامی و روان‌شناسی ۹۱
- جدول شماره (۲): مقایسه روش‌های درمان خودشیفتگی در منابع اسلامی و روان‌شناسی ۱۳۳

فصل اول

مفاهیم و کلیات

مقدمه

پشتیبانی از خانواده در برابر ازم‌گسیختگی و حفظ آن به عنوان معیاری برای پیشرفت، تمدن و تعالی مادی و معنوی انسان ضروری است؛ زیرا خانواده سنگ بنای جامعه بزرگ انسانی است و در استحکام روابط اجتماعی و رشد و تعالی یکایک اعضای جامعه نقش بنیادین دارد. خانواده، کانون اصلی حفظ هنجارها، سنت‌ها و ارزش‌های اجتماعی و شالوده استوار پیوندهای اجتماعی و روابط خویشاوندی است. همچنین، کانونی برای شکوفایی عواطف انسانی به شمار می‌آید. از این رو، در دین مقدس اسلام بنایی مقدس‌تر از نهاد خانواده در نزد خداوند متعال نیست (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۰۰، ص ۲۲۲) همچنین دستیابی به جامعه سالم، آشکارا در گرو سلامت خانواده و تحقق خانواده سالم، مشروط به بهره‌مندی اعضاء آن از سلامت روانی و داشتن روابط مطلوب با یکدیگر است.

در همین راستا، رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر، دنیاگرایی و رضامندی زناشویی مفاهیم مهمی هستند که روانشناسان در جهت فهم رفتار انسان به مطالعه آن‌ها پرداخته‌اند. با این وجود، هنگامی که ادبیات پژوهشی را کاوش می‌کنیم، در باب روابط متقابل این متغیرها یافته‌های کمی به چشم می‌خورد؛ بنابراین مطالعه حاضر تلاش داشته است تا به شیوه نظری و تجربی به بررسی مناسبات متقابل متغیرهای مذکور بپردازد و رابطه میان رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی را بررسی کند.

۱-۱- بیان مسئله

ازدواج و تشکیل خانواده یکی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین رویدادهایی است که در زندگی بشر و سعادت و شقاوت او نقش بسزایی دارد و دین اسلام نیز که هدفش سعادت و تکامل بشر است عنایت ویژه‌ای به سلامت، رشد و پویایی این نهاد سرنوشت‌ساز دارد لذا در هیچ دینی مثل اسلام به این امر مهم پرداخته نشده است تا جایی که پیامبر (ص) می‌فرماید: بنائی محبوب‌تر و عزیزتر از ازدواج و خانواده در اسلام بنا نشده است (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۰۰، ص ۲۲۲) و اسلام برای تأسیس و تحکیم این نهاد سرنوشت‌ساز و پیش‌گیری از فروپاشی آن، ره نمودهای بسیار مهمی عرضه کرده است؛ حال برای اینکه این بنا به هدف خود برسد که طبق فرموده قرآن رسیدن به آرامش (لتسكنوا اليها؛ روم ۲۱) بوده و هدف غائی آن رسیدن به عبودیت است (ما خلقت الجن والانس الا

لیعبدون؛ ذاریات، ۵۶)، باید اصول و قوانین آن بناء مبارک و محبوب خدا را شناخت و رعایت کرد تا از آسیب‌هایی که متوجه آن است دوری گزید.

یکی از مهم‌ترین مسائلی که به استحکام این بناء کمک کرده و باعث پیشرفت و دستیابی به اهداف زندگی می‌شود رضامندی زناشویی است تا جایی که متخصصان بحث خانواده معیار خود را در بررسی کیفیت روابط زناشویی زوجین، سطح رضایت زناشویی آن‌ها قرار می‌دهند که این مسئله یکی از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های عملکرد سالم نهاد خانواده است (گریف، ۲۰۰۰، به نقل از جان بزرگی و هم کاران، ۱۳۹۰) و شاید مهم‌ترین علت طلاق نیز عدم رضایت از رابطه زناشویی است (حیدری، ۱۳۸۲، ص ۵۹). از منظر دینی، رضامندی زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و باهم بودن، احساس طمأنینه و آرامش داشته باشند (جدیری و جان بزرگی، ۱۳۸۸).

آمار بالای طلاق که در سال ۱۳۹۵ طبق گزارش سازمان ثبت‌احوال ۱۸۱۰۴۹ مورد بوده که نشانگر وجود نارضایتی‌های زیادی بین خانواده‌ها است؛ بنابراین با توجه به افزایش آمار طلاق و آسیب‌هایی که به وجود می‌آورد یافتن عوامل مؤثر بر رضامندی زناشویی ضروری است تا با شناخت و ترویج و رعایت آن‌ها جلوی مشکلات و آسیب‌ها گرفته شود و بتوان با آرامش به هدف زندگی نزدیک شد.

بر اساس تحقیقات انجام‌شده عوامل متعددی مانند داشتن تشابهات در مسائل عقیدتی، تشابه مذهبی، طبقه اجتماعی (جلالی هنومرور، ۱۳۸۵)، عمل به باورهای دینی (نیکوی و سیف، ۱۳۸۴) رشد عاطفی، ابراز عشق و محبت به یکدیگر، (دانش و حیدریان، ۱۳۸۵) سطح اقتصادی، وضعیت تحصیلی، توافق در روابط جنسی و برخورداری از مهارت‌های ارتباطی (جان بزرگی و همکاران، ۱۳۹۰، زارع و صفیاری، ۱۳۹۴) در رضامندی زناشویی نقش دارند.

به نظر می‌رسد یکی از عوامل مهم در رضایت زناشویی مسئله انتخاب همسر است که از لحاظ رتبه و منشأ بودن، مقدم و مهم‌تر از عوامل دیگر بوده و اساساً یکی از اصول ازدواج موفق مسئله انتخاب همسر است. تحقیقات نشان داده‌اند که معیارهای گزینش همسر از فرهنگ به فرهنگی دیگر متفاوت است؛ مثلاً در فرهنگ غرب ملاکی چون پاک‌دامنی را موضوعی غیر مهم و یا غیر مرتبط با گزینش همسر می‌دانند؛ اما در فرهنگ ایرانی، معیارهایی از جمله: پاک‌دامنی، ادب، نزاکت و سلامت برای انتخاب همسر در میان مردان و زنان وجود دارد (اسماعیل دخت، ۱۳۹۲). در این میان اسلام،

معیارهایی فراتر از معیارهایی که جهان امروز به بشر ارائه می‌کند را جهت انتخاب درست همسر بیان کرده است.

با توجه به اهمیت مسئله برخی محققان به بررسی نگاه اسلام به دو معیار ثروت و زیبایی در انتخاب همسر و ارتباط آن‌ها با رضامندی زناشویی پرداخته‌اند (حسین‌خانی و همکاران، ۱۳۹۳)؛ ولی رابطه جامع معیارهای اسلامی انتخاب همسر مانند معیارهای اقتصادی، خانوادگی، ارزش‌های اخلاقی، دین‌داری و ایمان، با رضامندی زناشویی به‌طور مفصل بررسی نشده است.

همچنین بر اساس آیات قرآن کریم و روایات اهل‌بیت عصمت و طهارت، یکی از عوامل مهم و اساسی که می‌تواند رضامندی زناشویی را به خطر بیفکند، دنیاگرایی و علاقه شدید به دنیاست که پژوهش‌های موجود در زمینه عوامل رضامندی زناشویی این عامل را مطرح نکرده‌اند. دنیاگرایی، یعنی محبت استقلال به دنیا داشتن؛ به‌گونه‌ای که انگیزه و محرک رفتار انسان و غایت فعالیت‌های او دنیا باشد (فتحی‌آشتیانی و اکبری، ۱۳۸۸).

درباره آثار دنیاگرایی در زندگی انسان، پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرمایند: «مَنْ أَصْبَحَ وَ الدُّنْيَا أَكْبَرُ هَمِّهِ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ وَ أَلْزَمَ قَلْبُهُ أَرْبَعَ خِصَالٍ هَمًّا لَا يَنْقَطِعُ عَنْهُ أَبَدًا وَ شُغْلًا لَا يَنْفَرِجُ مِنْهُ أَبَدًا وَ فَقْرًا لَا يَبْلُغُ غِنَاهُ أَبَدًا وَ أَمَلًا لَا يَبْلُغُ مُنْتَهَاهُ أَبَدًا»؛ کسی که روزگار را در حالی بگذراند که تمام همتش به دنیا معطوف باشد، در نزد خدا هیچ ارزش و منزلتی ندارد و خدا قلب او را با چهار ویژگی ملازم می‌سازد: ۱. اندوهی که هیچ‌گاه دست از سر او بر ندارد؛ ۲. سرگرمی و اشتغالی که هرگز از آن فارغ نشود؛ ۳. احساس فقر و تنگدستی که هیچ‌وقت به بی‌نیازی منتهی نمی‌شود؛ ۴. آرزویی که هیچ‌گاه به آن نرسد. (ورام، ج ۱، ص ۱۳۰)

پس بنا بر آموزه‌های دینی، دل‌خوشی این افراد به فراهم بودن نعمت‌های مادی بستگی دارد و غم و اندوه آنان به خاطر از بین رفتن دنیا است؛ محرک هیجانات، رفتارها و حرکات و سکون آن‌ها دنیاست و فکر و ذکر آن‌ها در چارچوب دنیای محسوس دور می‌زند و معلوم است که اگر کسی این حالات را داشته باشد از هرگونه رضامندی به دور خواهد بود.

همچنین دنیاگرایی می‌تواند با اثر گذاشتن بر مسئله انتخاب همسر و تغییر معیارهای آن، در رضامندی زناشویی افراد نقش داشته باشد. بدین ترتیب که شخص دنیاگرا به سبب آن شناخت و روحیه‌ای که دارد، در انتخاب همسر هم امور مادی و دنیوی مثل زیبایی، ثروت، تحصیلات عالی و... داشتن را

ملاک اصلی قرار می‌دهد لذا به نظر می‌رسد دنیاگرایی می‌تواند با تأثیرگذاری بر معیارهای همسرگزینی، بر روی رضامندی زناشویی هم تأثیر بگذارد. این روایات و بسیاری از آیات و روایات دیگر که دل‌بستگی و تعلق به دنیا را مذمت کرده و آثار آن را بیان نموده‌اند و عدم وجود پژوهشی که رابطه همه معیارهای اسلامی انتخاب همسر با رضامندی زناشویی را بررسی کرده باشد، ما را بر آن داشت تا رابطه رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی را مورد بررسی تجربی قرار دهیم و این کار در جهانی که افراد و خانواده‌ها به سرعت به سوی دنیاگرایی می‌روند و معیارهای همسرگزینی تغییر کرده و کمتر به معیارهای اسلامی توجه می‌شود، ضروری می‌نماید. با توجه به پیشینه به نظر می‌رسد در خصوص عوامل مؤثر بر رضامندی زناشویی تفاوت جنسیتی بین زن و مرد وجود دارد.

۲-۱- اهمیت و ضرورت مسئله

ازدواج و تشکیل خانواده مهم‌ترین اتفاق در زندگی هر فرد است و بخش مهمی از خوشبختی یا بدبختی زن و مرد در رابطه با همسر ایشان است (محمدی اشتهاردی، ۱۳۸۴) و ساختن زندگی زناشویی سالم و حفظ آن از اهداف اصلی هر جامعه است (پور مرزی و همکاران، ۱۳۹۱) و باید گفت آنچه از ازدواج و دوام زندگی مشترک مهم‌تر است، سازگاری و رضامندی زناشویی است (ویگل ۲ و همکاران، ۱۹۹۹؛ به نقل از احمدی و همکاران، ۱۳۸۴)؛ زیرا اکثریت زوج‌ها، به‌خصوص در جامعه ما، به‌هرحال به زندگی مشترک ادامه می‌دهند، اما متأسفانه میزان احساس رضایت و آرامش خاطر، از زندگی مشترک در کنار همسری مهربان، همدل و فداکار چندان فراوان نیست و پرداختن به مسائل این اکثریت مبتلا به گسستگی پیوند، خیلی مهم است.

همچنین با علم به اینکه یکی از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های عملکرد سالم نهاد خانواده، رضایت‌مندی زناشویی بوده (گریف، ۲۰۰۰، به نقل از جان بزرگی و هم کاران، ۱۳۹۰) و شاید مهم‌ترین علت طلاق نیز عدم رضایت از رابطه زناشویی است (حیدری، ۱۳۸۲، ص ۵۹) و آمار بالای طلاق نشانگر وجود نارضایتی‌های زیادی بین خانواده‌ها بوده و با توجه به افزایش آمار طلاق و آسیب‌هایی که به وجود می‌آورد، یافتن هرچه دقیق‌تر عوامل مؤثر بر رضامندی زناشویی ضروری است تا با شناخت، رعایت و ترویج آن‌ها جلوی مشکلات و آسیب‌ها گرفته شود و بتوان با آرامش به هدف زندگی نزدیک شد.

با توجه به اینکه دو عامل رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی می‌تواند نقش اساسی در رضامندی زناشویی داشته باشد خصوصاً در عصر حاضر که پیدایش مکاتب مختلف و وجود تبلیغات شدید آنها، نگرش انسان نسبت به زندگی را دچار دگرگونی نموده و بشر را به رعایت معیارهای جدید و منطبق بر مادی‌گرایی و دنیاگرایی در کل زندگی خود و خصوصاً در انتخاب‌ها در عرصه زندگی که یکی از آنها انتخاب همسر است، سوق می‌دهد و انسان‌ها با معیارهای دنیاگرایانه ازدواج و زندگی می‌کنند و لذا در این میان، توجه به معیارهای الهی و آموزه‌های اسلامی در زندگی می‌تواند راهی را برای نجات انسان و رسیدن به رضایت و آرامش نشان دهد.

مطلبی که باید دقت شود این است که در پژوهش‌های موجود، رابطه رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی موردبررسی قرار نگرفته و رویکرد اسلامی هم مطرح نبوده لذا بررسی رابطه معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی با رضامندی زناشویی با رویکرد اسلامی ضروری است؛ و پرداختن به این موضوع می‌تواند به لحاظ کاربردی برای خانواده‌ها و متقاضیان ازدواج، مراکز مشاوره و آموزش رسمی قابل توجه باشد و به‌ویژه، در زمینه‌ی طرح و اجرای برنامه‌های پیشگیرانه‌ی مربوط به ناسازگاری و تعارض‌های زناشویی و نیز مواجهه با بحران طلاق مثمر ثمر باشد.

۳-۱- هدف پژوهش

هدف کلی در این پژوهش تعیین رابطه و سطح پیش‌بینی رضامندی زناشویی از طریق معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی (و مؤلفه‌های آنها) با رویکرد اسلامی است. همچنین نقش جنسیت در این رابطه نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴-۱- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی:

۱. رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی، رضامندی زناشویی را پیش‌بینی می‌کند.
۲. مؤلفه‌های رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی، رضایت‌مندی زناشویی را پیش‌بینی می‌کند.
۳. جنسیت می‌تواند در رابطه میان رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر و دنیاگرایی تفاوت ایجاد کند.

فرضیه‌های فرعی:

۱. رعایت ملاک‌های اسلامی انتخاب همسر با رضامندی زناشویی رابطه دارد.

۲. دنیاگرایی با رضامندی زناشویی رابطه دارد.

۳. دنیاگرایی با رعایت ملاک‌های اسلامی انتخاب همسر رابطه دارد.

۱-۵- تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها

۱-۵-۱- رضامندی زناشویی

الف) تعریف نظری

از آنجاکه در این پژوهش رضامندی زناشویی اسلامی موردنظر است لذا تعریف آن را از نظر دینی بیان می‌کنیم. از منظر دینی، رضامندی زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و باهم بودن، احساس طمأنینه و آرامش داشته باشند (جدیری و جان بزرگی، ۱۳۸۸)

ب) تعریف عملیاتی

در این پژوهش رضامندی زناشویی نمره‌ای است که آزمودنی‌ها در پرسشنامه رضامندی زناشویی با رویکرد اسلامی (جدیری، ۱۳۸۸)، به دست می‌آورند.

۱-۵-۲- انتخاب همسر

الف) تعریف نظری

همسرگزینی و انتخاب همسر فرایندی است که طی آن، شخص به‌منظور برقراری پیوند زناشویی تحت تأثیر امکانات، محدودیت‌ها و بسترهای گوناگون به‌گزینش همسر موردنظر دست می‌زند و یا خود را در معرض گزینش فرد یا افراد موردنظر قرار می‌دهد. همسرگزینی فرایند پیچیده‌ای است که تحت تأثیر عوامل و موانع بسیاری قرار دارد. این فرایند مرحله مقدماتی در ازدواج است (انتظاری، ۱۳۹۰) و درواقع بعد از انتخاب همسر ازدواج صورت می‌گیرد؛ و ازدواج رابطه‌ای است حقوقی و عاطفی که طبق شرایط شرعی و قانونی و به‌واسطه‌ی عقد بین زن و مرد حاصل می‌شود و به آن‌ها حق می‌دهد که با یکدیگر زندگی کنند و مظهر بارز این رابطه، حق تمتع جنسی است (محقق داماد، ص ۲۲).

معیارهای اسلامی انتخاب همسر هم گزاره‌ها و ملاک‌هایی هستند که آموزه‌های اسلامی برای انتخاب همسر و ازدواج مطلوب بیان کرده‌اند؛ و رعایت این معیارها هم یعنی چقدر در مرحله انتخاب به این معیارها توجه کرده و رعایت نموده‌ایم.

(ب) تعریف عملیاتی

در این پژوهش رعایت معیارهای اسلامی انتخاب همسر، نمره‌ای است که آزمودنی‌ها در پرسشنامه انتخاب همسر بر اساس معیارهای اسلامی (حسینخانی، ۱۳۹۳)، به دست می‌آورند.

۳-۵-۱- دنیاگرایی

(الف) تعریف نظری

دنیاگرایی، یعنی محبت استقلالی به دنیا داشتن؛ به گونه‌ای که انگیزه و محرک رفتار انسان و غایت فعالیت‌های او دنیا باشد (فتحی آشتیانی و اکبری، ۱۳۸۸).

(ب) تعریف عملیاتی

در این پژوهش دنیاگرایی نمره‌ای است که آزمودنی‌ها در پرسشنامه دنیاگرایی بر اساس متون دینی (مسد؛ فتحی آشتیانی و اکبری، ۱۳۸۸)، به دست می‌آورند.

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه

۲-۱- رضامندی زناشویی

۲-۱-۱- تعریف رضایتمندی زناشویی

الیس (۱۹۸۹، ص ۵۵) رضایتمندی زناشویی را «احساس عینی خشنودی، رضایت، لذت زن و شوهر از تمامی روابط خود» تعریف می‌کند. بر طبق این تعریف، رضایت زناشویی حالتی است که طی آن زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و باهم بودن احساس شادمانی و رضایت دارند (سرمدی، ۱۳۸۵).

وینچ (۲۰۰۲؛ به نقل از فارسانی و همکاران، ۱۳۹۱) معتقد است که رضایت زناشویی انطباق بین وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی با وضعیت مورد انتظار اوست.

در تعریفی دیگر گفته شده که رضایت زناشویی، میزان علاقه زوجین به یکدیگر و نگرش مثبت به متأهل بودن است که به عوامل بسیاری از جمله تعریف آرمانی، مسائل شخصی، ارتباط، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزندان و فرزند پروری، خانواده و دوستان، نقش‌های مساوات‌طلبی و جهت‌گیری مذهبی وابسته است که از زمره خرده مقیاس‌های رضامندی زناشویی محسوب می‌شوند (کجباف و همکاران، ۱۳۸۳) همچنین هاوکینز (۱۹۷۴) بیان می‌کند که رضایت زناشویی، یعنی احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده توسط زن یا شوهر، موقعی که همه جنبه‌های ازدواجشان را در نظر می‌گیرند. رضایت زناشویی از انطباق بین وضعیتی که مورد انتظار است و وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی حاصل می‌شود، درواقع، نگرش مثبت و لذت بخشی است که زن و شوهر از جنبه‌های مختلف روابط زناشویی خود دارند (به نقل از مصلحی و احمدی، ۱۳۹۲).

از آنجاکه در این پژوهش رضامندی زناشویی اسلامی مورد نظر است لذا تعریف آن را از نظر دینی بیان می‌کنیم. از منظر دینی، رضامندی زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و باهم بودن، احساس طمأنینه و آرامش داشته باشند (جدیری و جانبزرگی، ۱۳۸۸).

نکته: اگر به تعاریف متعددی که شده توجه و دقت شود، درواقع می‌توان گفت: بین هسته اصلی معنای روان‌شناختی رضامندی و معنای اسلامی آن، تفاوت جدی وجود ندارد (پسندیده و همکاران، ۱۳۹۱).

۲-۱-۲- نقد تعاریف رضامندی زناشویی

رضایت زناشویی باید تقسیم شود به رضامندی ممدوح و مذموم؛ ممدوح یعنی رضامندی در دنیا به گونه‌ای باشد که رضایت خدا و رضایت فرد در آخرت را در پی داشته باشد.

مذموم یعنی رضامندی دنیا، رضامندی آخرت و خدا را در پی نداشته باشد و شخص گرچه با معیارهایی که دارد در زندگی دنیوی رضامندی دارد؛ ولی چون این معیارها در راستای معیارهای خدا نبوده و زندگی دنیوی را مقدمه زندگی ابدی در آخرت لحاظ نکرده مورد قبول خدا و شرع نبوده و مذموم است.

بنابراین در تعریف رضامندی هم باید این مسئله مورد توجه قرار گیرد که این رضامندی چطور و با چه معیارهایی به دست آمده است؛ مثلاً رکن اصلی در تعاریف رضامندی خصوصاً تعریف منتخب آقای جدیری به عنوان تعریف اسلام از رضامندی زناشویی، احساس آرامش وطمأنینه است؛ ولی نقد ما این است که اسلام هر احساس آرامش و طمأنینه را قبول ندارد بلکه اولاً خداوند طبق آیه الا بذكر الله تظمئن القلوب (رعد ۲۸) آرامشی که از ذکر خدا و به تعبیر دیگر از عمل به دستورات خدا (چون ذکر حقیقی خدا عمل به دستورات خدا است نه ذکر زبانی) ناشی شود را قبول می‌کند لذا در اسلام طریق به آرامش و طمأنینه رسیدن مهم است و هر طریق و معیاری مورد قبول نیست. دوما هدف آرامش هم مهم است؛ زیرا آرامشی مطلوب خدا و اسلام است که مقدمه عبودیت هر چه بهتر شود و غایتش عبودیت که هدف خلقت است باشد و منجر به آن شود لذا آرامش هر مقدار در این راستا باشد و به آن برسد مقبول‌تر و محبوب خدا خواهد بود.

۲-۱-۲- عوامل رضامندی

شناخت عوامل مؤثر در روابط زناشویی، مهار و مدیریت آن، یکی از روش‌های درخور توجه در حل مشکلات زناشویی و رسیدن به رضایت از زندگی زناشویی به شمار می‌رود. شناخت این عوامل نه تنها به خانواده درمانگر کمک می‌کند تا بیماری را تشخیص دهد، بلکه به زوجین نیز یاری می‌رساند تا با آشنایی با این عوامل به ایجاد، تقویت و یا اصلاح به رضایت‌مندی دست یابند.

با توجه به پژوهش‌های ساینکتون که نارضامندی زناشویی و طلاق موجب بروز اختلال‌های جسمانی و روانی زوجین می‌شود (ساینکتون، ۱۳۷۹، ص ۳۰۱) همچنین پژوهش کریگه‌د و نمروف که این نارضامندی زناشویی می‌تواند موجبات بزهکاری فرزندان را فراهم آورد و در نهایت،

آن‌ها بهایی را می‌پردازد. در این راستا بهاری (۱۳۹۴) در پژوهشی در این زمینه بیان داشت که زوجینی که دارای سبک زندگی یکسان و یا نزدیک به یکسان بودند نسبت به زوجینی که دارای سبک زندگی متفاوت بودند، از رضایت زناشویی بالاتری برخوردار بودند. همچنین پورمیدانی و همکاران (۱۳۹۳) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین سبک زندگی و رضایت زناشویی رابطه معنادار وجود دارد.

مسئله‌ای که مهم است و باید مورد دقت قرار گیرد این است که بر اساس پژوهش‌های متعدد (فتحی و باسفه‌رجانی، ۱۳۹۵؛ نریمانی و همکاران، ۱۳۹۳) با اتخاذ سبک زندگی اسلامی می‌توان از بسیاری مشکلات و نارضایتی‌های زناشویی و اثرات منفی مستقیم و غیرمستقیم آن جلوگیری نمود و از رضامندی بیشتری در زندگی زناشویی برخوردار شد؛ لذا هر مقدار سبک زندگی اسلامی‌تر باشد رضامندی زناشویی هم بیشتر خواهد شد.

۲-۱-۲-۳- ویژگی‌های شخصیتی

شخصیت بیانگر آن دسته از دسته از ویژگی‌های فردی است که الگوی ثابت رفتاری آن‌ها را نشان می‌دهد. عباسی و رسول‌زاده (۱۳۸۸) در تحقیقی بیان کردند نتایج بسیاری از پژوهش‌ها نشان می‌دهند که ویژگی‌های شخصیتی زوجین، ازجمله مؤثرترین عوامل در میزان رضایت از زندگی است و در تبیین تغییرات رضایت زناشویی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است همچنین شاکریان و همکاران (۱۳۹۰) نیز در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با رضایت‌مندی زناشویی بیان داشتند که رضایت زناشویی بیش از همه، از ویژگی‌های شخصیتی زوجین متأثر است و تحقیقات متعددی هم در تائید نتیجه خود نقل کردند.

۲-۱-۲-۴- سبک‌های دل‌بستگی

سبک‌های دل‌بستگی یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تعاملات بین فردی است که در دوران کودکی فرد شکل‌گرفته و با توجه به محیطی که در آن تحول یافته است، در سنین بعدی ادامه می‌یابد؛ همچنین سبک دل‌بستگی یکی از عوامل شخصی است که بر همسازی و ناهمسازی زناشویی تأثیر می‌گذارد به همین دلیل تحقیقات بسیاری درباره آن انجام شده است از این‌رو عباسی (۱۳۹۰) و حمیدی (۱۳۸۶) در پژوهشی رابطه سبک‌های دل‌بستگی با